

HOTĂRÂREA CURȚII

30 aprilie 1996*

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank împotriva J. M. Cabanis-Issarte

(Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Centrale Raad van Beroep)

„Securitatea socială a lucrătorilor migranți – Asigurare voluntară pentru limită de vârstă – Soț supraviețuitor al unui lucrător – Egalitate de tratament”

Cauza C-308/93

În cauza C-308/93,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Centrale Raad van Beroep (Țările de Jos), pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

și

J. M. Cabanis-Issarte,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 2 și 3 din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, astfel cum a fost modificat și actualizat de Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983 (JO L 230, p. 6),

CURTEA,

compusă din domnii G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet și G. Hirsch, președinți de cameră, G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm și M. Wathelet (raportor), judecători,

avocat general: domnul G. Tesauero,

grefier: doamna D. Louterman-Hubeau, administrator principal,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, de către E. H. Pijnacker Hordijk, avocat în Baroul din Amsterdam,

* Limba de procedură: olandeza.

- pentru Guvernul Țărilor de Jos, de către domnul A. Bos, consilier juridic în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent,

- pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul D. Gouloussis, consilier juridic, și domnul B. J. Drijber, membru al Serviciului Juridic, în calitate de agenți,

având în vedere raportul judecătorului raportor,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 21 septembrie 1994,

având în vedere ordonanța din 27 iunie 1995 de redeschidere a procedurii orale,

având în vedere răspunsurile transmise la întrebările scrise ale Curții:

- pentru Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, de către E. H. Pijnacker Hordijk,

- pentru Guvernul Țărilor de Jos, de către domnul A. Bos,

- pentru guvernul german, de către domnul B. Kloke, Oberregierungsrat în Ministerul Federal al Economiei, în calitate de agent,

- pentru guvernul francez, de către domnul M. Perrin de Brichambaut, director la Direcția pentru Afaceri Juridice a Ministerului Afacerilor Externe, de către doamna C. de Salins, director adjunct la Direcția pentru Afaceri Juridice a aceluiași minister și de către domnul C. Chavance, secretar pentru Afaceri Externe în aceeași direcție, în calitate de agenți,

- pentru guvernul austriac, de către doamna C. Stix-Hackl, Legationsrätin în Ministerul Federal al Afacerilor Externe, în calitate de agent,

- pentru Guvernul Regatului Unit, de către M. S. Braviner, de la Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent, asistat de P. Watson, Barrister,

- pentru Comisie, de către domnul B. J. Drijber,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, reprezentată de E. H. Pijnacker Hordijk, ale Guvernului Țărilor de Jos, reprezentat de domnul M. A. Fierstra, consilier juridic adjunct în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent, ale guvernului francez, reprezentat de domnul C. Chavance și domnul J.-F. Dobelle, director adjunct la Direcția pentru Afaceri Juridice a Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent, ale Guvernului Regatului Unit, reprezentat de domnii M. S. Braviner și P. Watson și ale Comisiei, reprezentate de domnii D. Gouloussis și B. J. Drijber, în ședința din 22 noiembrie 1995,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 29 februarie 1996,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin hotărârea din 3 iunie 1993, primită la Curte la 7 iunie 1993, Centrale Raad van Beroep a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, mai multe întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 2 și 3 din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, astfel cum a fost modificat și actualizat de Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983 (JO L 230, p. 6, denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71”).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între doamna Cabanis-Issarte și Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (Direcția Băncii de Asigurări Sociale, denumită în continuare „SVB”) cu privire la stabilirea nivelului cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară realizată în temeiul Algemene Ouderdomswet (Legea olandeză privind sistemul general al pensiilor pentru limită de vârstă, denumită în continuare „AOW”).

3 Doamna Cabanis-Issarte, de naționalitate franceză, este soția supraviețuitoare a unui lucrător migrant, de asemenea de naționalitate franceză. În noiembrie 1948, cuplul s-a stabilit în Țările de Jos din cauza activității profesionale a soțului. În octombrie 1960, soții s-au întors în Franța. În noiembrie 1963, aceștia s-au mutat din nou în Țările de Jos și au locuit aici până în iulie 1969, anul în care domnul Cabanis a împlinit vârsta de pensionare. La această dată, soții s-au întors definitiv în Franța, unde domnul Cabanis a decedat în octombrie 1977.

4 De la 1 ianuarie 1957, data intrării în vigoare a AOW, până în octombrie 1960, doamna Cabanis-Issarte a avut o „asigurare obligatorie” în temeiul AOW, ca urmare a șederii sale pe teritoriul Țărilor de Jos. Pe parcursul șederii soților în Franța, de la 20 octombrie 1960 la 12 noiembrie 1963, doamna Cabanis-Issarte a fost asigurată în temeiul AOW, ca urmare a cotizațiilor voluntare plătite de soțul său. Ulterior, a avut din nou o „asigurare obligatorie” în temeiul AOW în calitate de rezident al Țărilor de Jos până la întoarcerea sa definitivă în Franța, la 15 iulie 1969.

5 Pe parcursul perioadei anterioare intrării în vigoare a AOW, de la 23 noiembrie 1948 la 31 decembrie 1956, doamna Cabanis-Issarte a fost asigurată, în temeiul legislației olandeze, prin aplicarea combinată a dispozițiilor tranzitorii ale AOW și a dispozițiilor de la anexa V, partea H la Regulamentul nr. 1408/71, astfel cum a fost adaptat prin Actul privind condițiile de aderare la Comunitățile Europene a Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și adaptările Tratatelor (JO 1972, L 73, p. 14).

6 Anexa V, partea H, punctul 2, literele (a), (c) și (e) conținea, într-adevăr, mai multe norme de asimilare care permit o astfel de protecție, redactate după cum urmează:

„(a) Perioadele de asigurare de dinainte de 1 ianuarie 1957 în timpul cărora un beneficiar, neîndeplinind condițiile care să-i permită să-i fie considerate aceste perioade ca perioade de asigurare, a avut reședința pe teritoriul Țărilor de Jos după vârsta de 15 ani sau în timpul cărora, în timp ce avea reședința pe teritoriul unui alt stat membru, a desfășurat o activitate salariată pe teritoriul Țărilor de Jos pentru un angajator stabilit în acea țară sunt considerate, de asemenea, perioade de asigurare realizate prin aplicarea legislației din Țările de Jos pentru asigurarea generală pentru limită de vârstă;

(...)

(c) În privința unei femei căsătorite al cărei soț are dreptul la o pensie, în temeiul legislației din Țările de Jos, pentru asigurarea generală de limită de vârstă, perioadele căsătoriei

care preced data la care ea a împlinit vârsta de șaiszeci și cinci de ani și pe parcursul cărora ea a avut reședința pe teritoriul unuia sau mai multor state membre sunt luate, de asemenea, în calcul ca perioade de asigurare, în măsura în care aceste perioade coincid cu perioadele de asigurare realizate de soțul său în temeiul acelei legislații și cu cele care urmează să fie luate în calcul în temeiul literei (a);

(...)

(e) În cazul unei femei care a fost căsătorită și al cărei soț s-a aflat sub incidența legislației din Țările de Jos în privința asigurării pentru limită de vârstă sau se consideră că a efectuat perioade de asigurare în temeiul literei (a), dispozițiile de la cele două litere precedente se aplică prin analogie;

(...)”.

7 De la pensionarea sa, în februarie 1969, până la decesul său în octombrie 1977, domnul Cabanis a primit o „pensie pentru persoane căsătorite”, calculată în funcție de perioadele de asigurare menționate anterior, realizate de cei doi soți. Pe parcursul acestei perioade, doamna Cabanis-Issarte, care a împlinit vârsta de 65 de ani în mai 1974, nu a putut pretinde în nume personal o pensie în temeiul AOW, deoarece protecția sa de femeie căsătorită era asigurată exclusiv în temeiul acestui sistem, astfel cum se aplica la perioada respectivă, prin pensia plătită soțului său.

8 În schimb, ca urmare a decesului soțului său, doamna Cabanis-Issarte a putut reclama, începând cu 1 aprilie 1978, un drept autonom la „pensie pentru persoane celibatate” în temeiul AOW. Cu toate acestea, SVB a redus această pensie cu o sumă corespunzătoare pentru cei 29 de ani pe parcursul cărora doamna Cabanis-Issarte nu a fost asigurată în temeiul acestui sistem și anume perioada de la a cincisprezecea aniversare a acesteia (13 mai 1924) până la data primei stabiliri a reședinței soților în Țările de Jos (23 noiembrie 1948) și perioada de la întoarcerea definitivă în Franța (15 iulie 1969) până la a șaiszeci și cincea aniversare a doamnei Cabanis-Issarte (13 mai 1974).

9 Pentru această ultimă perioadă, SVB i-a propus doamnei Cabanis-Issarte să plătească cotizații voluntare. Prin decizia din 7 iulie 1980, SVB a stabilit cotizația aferentă acestei asigurări voluntare la nivelul său maxim, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Decretul regal din 24 februarie 1961 (Stb. 56), care prevede:

„pentru fiecare an calendaristic complet din cadrul perioadei respective, cotizația este egală cu valoarea maximă pe care o persoană asigurată poate fi obligată să o plătească în temeiul Algemene Ouderdomswet pe parcursul anului respectiv”. [traducere neoficială]

10 Cu toate acestea, această dispoziție nu se aplică resortisantului olandez a cărui cotizație datorată, în conformitate cu articolul 2 alineatul (2) din Decretul regal din 1961, este mai mică în sensul că

„se ridică, pentru fiecare an calendaristic complet din cadrul perioadei respective și pentru care acesta poate demonstra, spre satisfacția Sociale Verzekeringsbank, că rezultă o cotizație mai scăzută, la un procent din venitul perceput pe parcursul anului calendaristic respectiv, identic cu procentul care se aplică pentru acest an în temeiul articolului 28 din Algemene Ouderdomswet, care nu poate, cu toate acestea, să fie mai mic de 5 % din suma maximă pe care o persoană asigurată poate fi obligată să o plătească în temeiul acestei legi pe parcursul anului respectiv”. [traducere neoficială]

11 Articolul 3 din Decretul regal din 22 decembrie 1971 (Stb. 798) conține dispoziții similare celor care au fost menționate anterior, singura diferență constând în faptul că acest ultim decret regal se referă, de asemenea, la Algemene Weduwen-en Wezenwet (Legea privind regimul general de asigurare a văduvelor și orfanilor).

12 Doamna Cabanis-Issarte a introdus o acțiune în fața Raad van Beroep te Amsterdam împotriva deciziei SVB de stabilire la nivelul său maxim a valorii cotizațiilor care trebuie plătite în temeiul asigurării voluntare.

13 Prin hotărârea din 2 februarie 1987, Raad van Beroep te Amsterdam a declarat acțiunea reclamantei întemeiată. Acesta a considerat, în special, că „Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 se aplică reclamantei în temeiul dispozițiilor articolului 2 și că, pe baza articolului 3 din acest regulament, ea are dreptul de a beneficia de reglementarea privind plata voluntară a cotizației în aceleași condiții ca resortisanții olandezi”. [traducere neoficială]

14 În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, dispozițiile acestuia se aplică „lucrătorilor (...) care fac sau au făcut obiectul legislației unuia sau mai multor state membre și care sunt resortisanți ai unui stat membru (...), precum și membrilor de familie și urmașilor acestora”.

15 În ceea ce privește articolul 3 alineatul (1), acesta prevede că „persoanele cu reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre, cărora li se aplică dispozițiile (...) regulament, se supun aceluiași obligații și beneficiază de legislația oricărui stat membru în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat, sub rezerva dispozițiilor speciale ale (...) regulament”.

16 SVB a introdus apel împotriva acestei hotărâri în fața Centrale Raad van Beroep. Această instanță consideră, în special, că, în cazul în care ar fi rămas în Țările de Jos pe parcursul perioadei de la 15 iulie 1969 la 13 mai 1974, o persoană precum doamna Cabanis-Issarte ar fi rămas asigurată cu titlu obligatoriu în calitate de rezidentă și că, spre deosebire de asigurarea facultativă, cotizația nu ar fi fost stabilită la nivelul maxim.

17 Având îndoieli cu privire la drepturile doamnei Cabanis-Issarte în temeiul Regulamentului nr. 1408/71, Centrale Raad van Beroep a suspendat procedura și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În cazuri precum cel în speță, Regulamentul (CEE) nr. 1408/71, inclusiv principiul egalității de tratament prevăzut de articolul 3, se aplică, în temeiul articolului 2, unei persoane precum intimata:

a) deoarece aceasta ar trebui considerată drept titulară în temeiul articolului 2 litera (a) din anexa V, partea H din acest regulament (astfel cum era numerotată această anexă în perioada deciziei în litigiu)?

b) deoarece aceasta ar trebui considerată ca membru al familiei sau (în cele din urmă) ca urmaș în sensul articolului 2 din regulamentul menționat anterior pe motiv că în temeiul articolului 9 din Decretul regal din 24 februarie 1961, care se aplica în perioada respectivă, aceasta a fost asigurată pe baza cotizațiilor plătite ca asigurare voluntară (pe parcursul perioadei cuprinse între 20 octombrie 1960 și 12 noiembrie 1963) a soțului său, în prezent decedat?

c) deoarece aceasta ar trebui considerată ca membru al familiei sau ca soție supraviețuitoare pe motiv că este necesar să se afirme că dispozițiile coroborate ale articolului 2 litera (e) și articolului 2 litera (c) din anexa menționată anterior se aplică în această privință pe parcursul perioadei menționate ultima dată, dar și în afara acestei perioade?

2) Se poate afirma că, în cazuri precum cel în speță, s-au pierdut avantaje de securitate socială datorită exercitării dreptului de liberă circulație, ceea ce face să nu se îndeplinească scopul articolelor 48-51 din Tratatul CEE; în acest caz, care sunt consecințele din punct de vedere al cerinței privind naționalitatea pentru a avea dreptul la reducerea cotizației respective în cazul de față?”

Cu privire la prima întrebare

18 Prin prima întrebare, instanța de trimitere încearcă în fond să afle dacă articolele 2 și 3 din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretate în sensul că pot fi invocate de către soțul supraviețuitor al unui lucrător migrant în vederea stabilirii nivelului cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară realizată în temeiul sistemului de pensii pentru limită de vârstă al statului membru pe teritoriul căruia lucrătorul a fost angajat.

19 Dintr-o jurisprudență constantă, începând cu Hotărârea din 23 noiembrie 1976, Kermaschek (40/76, Rec., p. 1669), rezultă că membrii familiei unui lucrător pot pretinde, în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 1408/71, numai drepturi derivate și anume cele dobândite în calitate de membru al familiei unui lucrător.

20 SVB, guvernele statelor membre care au prezentat observații și Comisia consideră toate că, în privința acestei jurisprudențe, soțul supraviețuitor al unui lucrător migrant nu se poate prevala de articolul 3 din Regulamentul nr. 1408/71 pentru stabilirea nivelului cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară care trebuie plătită în vederea beneficierii de o pensie pentru limită de vârstă, atunci când dreptul la o astfel de prestație nu constituie un drept derivat, dobândit în temeiul statutului de membru al familiei sau de urmaș al unui lucrător, ci un drept propriu dobândit indiferent de orice relație familială cu un lucrător.

21 În această privință, trebuie reamintit că articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, care definește domeniul de aplicare personal al acestuia, se referă la două categorii de persoane clar distincte: lucrătorii, pe de o parte, și membrii de familie și urmașii acestora, pe de altă parte. Pentru a intra sub incidența domeniului de aplicare a regulamentului, primii trebuie să fie resortisanți ai unui stat membru, apatrizi sau refugiați, avându-și reședința pe teritoriul unui stat membru; în schimb, nu există nicio condiție de naționalitate pentru ca regulamentul să se aplice membrilor de familie sau urmașilor lucrătorilor, care sunt ei înșiși resortisanți comunitari.

22 Distincția dintre lucrători și membrii de familie sau urmașii acestora determină aplicabilitatea personală a numeroase dispoziții ale Regulamentului nr. 1408/71, dintre care unele se aplică exclusiv lucrătorilor.

23 Astfel, soțul unui lucrător comunitar nu se poate prevala de statutul său de membru al familiei lucrătorului respectiv pentru a pretinde aplicarea dispozițiilor articolelor 67-71 din Regulamentul nr. 1408/71, care au ca obiect principal numai coordonarea drepturilor la prestațiile de șomaj, în temeiul legislațiilor naționale ale statelor membre, pentru salariații resortisanți ai unui stat membru și nu pentru membrii familiilor acestora.

24 Aceasta este situația în Hotărârea Kermaschek, citată anterior. Doamna Kermaschek, de naționalitate iugoslavă, a solicitat aplicarea în cazul său a dispozițiilor Regulamentului nr. 1408/71 privind cumularea perioadelor de asigurare sau de muncă prestată pentru a dobândi dreptul la prestațiile de șomaj. Aceasta nu se putea prevala în acest scop de statutul său de lucrător în Germania, de vreme ce era resortisant al unei țări terțe. Nu se putea prevala nici de statutul său de soție a unui resortisant german, de vreme ce dispozițiile comunitare în cauză se aplicau exclusiv lucrătorilor.

25 Cu toate acestea, cazul prezentat instanței de trimitere în prezenta cauză este diferit. Într-adevăr, doamna Cabanis-Issarte solicită aplicarea principiului egalității de tratament, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71, în vederea stabilirii nivelului cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară realizate în temeiul legislației olandeze și destinate să completeze o perioadă de asigurare obligatorie realizată în temeiul aceleiași legislații.

26 Este necesar să se sublinieze că articolul 3 alineatul (1) recunoaște, „sub rezerva dispozițiilor speciale ale (...) regulament”, pentru „persoanele cu reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre” și cărora li se aplică dispozițiile Regulamentului nr. 1408/71, dreptul la egalitatea de tratament în ceea ce privește aplicarea legislațiilor statelor membre în domeniul securității sociale, fără să se facă distincție între lucrător, membru al familiei sau soț supraviețuitor al unui lucrător. În orice caz, este necesar să se adauge că orice derogare de la egalitatea de tratament bazată pe una dintre dispozițiile regulamentului la care face referire articolul 3 alineatul (1) trebuie să fie justificată obiectiv, în cazul în care în care nu se dorește ca regula fundamentală de nediscriminare enunțată la articolul 3 alineatul (1) în domeniul securității sociale să fie lipsită de substanță.

27 În această privință, este evident, în primul rând, că, în calitatea sa de soție supraviețuitoare a unui lucrător migrant, doamna Cabanis-Issarte este o persoană care intră în categoria prevăzută de Regulamentul nr. 1408/71, în conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din regulament, apoi, că pensia pentru limită de vârstă plătită de către SVB doamnei Cabanis-Issarte intră sub incidența ramurii „prestații pentru limită de vârstă” menționate la articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 1408/71 și, în cele din urmă, că nicio dispoziție a regulamentului, în special din Titlul III, capitolul 3 „Limita de vârstă și decesul (pensii)”, care conține dispoziții speciale pentru diferitele categorii de prestații, nu exclude aplicarea articolului 3 alineatul (1) în materie de condiții de acordare, în favoarea soțului supraviețuitor al unui lucrător, a unei pensii pentru limită de vârstă bazate pe cotizații voluntare.

28 Din considerațiile precedente rezultă că doamna Cabanis-Issarte îndeplinește condițiile pentru aplicarea în cazul său a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71.

29 Cu toate acestea, trebuie reamintit că, în mai multe hotărâri ulterioare Hotărârii Kermaschek, citate anterior, Curtea a considerat că un membru al familiei unui lucrător migrant nu putea invoca articolele 2 și 3 din Regulamentul nr. 1408/71 pentru a pretinde, în condiții de egalitate de tratament cu resortisanții, o prestație de securitate socială prevăzută de legislația țării gazdă, deoarece aceasta se acordă ca drept propriu și nu ca urmare a statutului de membru al familiei unui lucrător. Curtea a făcut acest lucru fără să fi constatat în prealabil existența unor dispoziții speciale ale regulamentului care să împiedice aplicarea articolului 3 alineatul (1) (a se vedea Hotărârea din 6 iunie 1985, Frascogna, 157/84, Rec., p. 1739; Hotărârea din 20 iunie 1985, Deak, 94/84, Rec., p. 1873; Hotărârea din 17 decembrie 1987, Zaoui, 147/87, Rec., p. 5511; Hotărârea din 8 iulie 1992, Taghavi, C-243/91, Rec., p. I-4401 și Hotărârea din 27 mai 1993, Schmid, C-310/91, Rec., p. I-3011).

30 Imposibilitatea, pentru soțul unui lucrător, care, după ce l-a însoțit pe acesta într-un alt stat membru, hotărăște să se întoarcă în țara sa de origine cu acest lucrător sau după decesul acestuia, de a se prevala de regula egalității de tratament în ceea ce privește acordarea anumitor prestații prevăzute de legislația ultimului stat de angajare ar avea consecințe negative asupra liberei circulații a lucrătorilor, în cadrul căreia se înscrie reglementarea comunitară privind coordonarea legislațiilor naționale de securitate socială. Ar fi, într-adevăr, contrar scopului și spiritului acestei reglementări să se priveze soțul sau urmașul unui lucrător migrant de beneficiul principiului de nediscriminare la determinarea prestațiilor pentru limită de vârstă, pe care soțul sau urmașul ar fi putut să le pretindă, în condiții de egalitate de tratament cu resortisanții, în cazul în care ar fi rămas în statul gazdă.

31 În afară de aceasta, este necesar să se constate că distincția dintre drepturi proprii și drepturi derivate, la care Curtea s-a referit în hotărârile sale menționate la punctul 29, poate, în consecință, să aducă atingere cerinței fundamentale a ordinii juridice comunitare pe care o constituie uniformitatea de aplicare a normelor sale, făcând aplicabilitatea acestora în cazul persoanelor de drept privat să depindă de calificarea ca drept propriu sau drept derivat conferită de legislația națională aplicabilă prestațiilor în cauză, în ceea ce privește particularitățile regimului intern de securitate socială.

32 Aceste particularități pot chiar să determine ca, în vederea acordării unei pensii pentru limită de vârstă în temeiul legislației unui singur stat membru, drepturile la pensie cumulate pe parcursul perioadelor de asigurare sau de reședință, luate în considerare la calcularea pensiei, să fie clasificate ca drepturi proprii sau drepturi derivate în funcție de perioada respectivă. Aceasta este situația, astfel cum subliniază domnul avocat general la punctul 15 din concluziile sale din 29 februarie 1996, a doamnei Cabanis-Issarte care, în temeiul legislației olandeze, a beneficiat, în raport cu anumite perioade de asigurare, de dobândirea unor drepturi la pensie prin statutul său de membru al familiei unui lucrător migrant și, în raport cu alte perioade, prin drept propriu.

33 Este necesar să se adauge că o astfel de distincție între drept propriu și drept derivat are tendința să se estompeze în sistemele naționale de securitate socială, astfel cum subliniază Comisia, având în vedere o tendință de universalizare a protecției securității sociale.

34 În aceste condiții, excluderea beneficiului regulii fundamentale a egalității de tratament, care rezultă, pentru soțul supraviețuitor al lucrătorului migrant, din recurgerea la distincția dintre drepturi proprii și drepturi derivate, determină Curtea să limiteze domeniul de aplicare a jurisprudenței care decurge din Hotărârea Kermaschek numai la împrejurările descrise la punctele 23 și 24 de mai sus.

35 Cu toate acestea, pentru a justifica recurgerea, în cazul de față, la distincția dintre drepturi proprii și drepturi derivate, SVB și guvernele care au prezentat observații susțin, în esență, că o astfel de distincție, care permite delimitarea domeniului de aplicare a drepturilor pe care lucrătorii și respectiv membrii familiilor acestora le pot pretinde în temeiul Regulamentului nr. 1408/71, decurge din principiul liberei circulații a lucrătorilor, care se referă, în primul rând, la persoanele care exercită sau au exercitat o activitate economică și din statutul cărora derivă drepturile recunoscute de dreptul comunitar membrilor familiilor acestora.

36 Guvernul Țărilor de Jos observă, în special, nu numai că doamna Cabanis-Issarte nu a lucrat niciodată în statul competent, ci, în plus, că drepturile la prestațiile în cauză se referă la o perioadă pe parcursul căreia persoana în cauză nici nu avea reședința pe teritoriul acestui stat.

37 Această argumentație nu poate fi acceptată.

38 În primul rând, trebuie reamintit că libera circulație a lucrătorilor, garantată de articolul 48 din tratat, implică dreptul la integrarea în statul gazdă, în special pentru familia lucrătorului, în vederea evitării consecințelor negative pentru libera circulație, care ar apărea în caz contrar. În această privință, este necesar să se sublinieze că beneficiul egalității de tratament, în special în materie de avantaje sociale, prevăzute la articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2; ediție specială în limba română: capitol 05 volum 01 p. 11) și astfel cum a fost recunoscută printr-o jurisprudență constantă în favoarea membrilor familiei lucrătorului, urmărește același obiectiv și constituie un factor important de integrare în statul gazdă.

39 În continuare, în ceea ce privește aplicarea legislațiilor naționale de securitate socială în cazul lucrătorilor și membrilor familiilor acestora, articolul 51 din tratat i-a încredințat Consiliului misiunea de a adopta, în acest domeniu, măsurile necesare pentru stabilirea liberei circulații a lucrătorilor (a se vedea, în special, Hotărârea din 26 octombrie 1995, Moscato, C-481/93, Rec., p. I-3525, punctul 27 și Hotărârea Klaus, C-482/93, Rec., p. I-3551, punctul 21).

40 În acest scop, Regulamentul nr. 1408/71 conține un anumit număr de dispoziții destinate, în special, să evite, prin tehnici și modalități variabile în funcție de ramura securității sociale respective, ca un lucrător, care își exercită dreptul la libera circulație și care hotărăște, după împlinirea vârstei de pensionare, să se întoarcă în țara sa de origine, precum și membrii familiei unui astfel de lucrător să fie privați de avantaje de securitate socială pe care le-ar fi putut pretinde, în cazul în care ar fi rămas în ultimul stat de angajare.

41 În cazul de față, este evident că doamna Cabanis-Issarte, de naționalitate franceză, nu a lucrat niciodată și că și-a însoțit soțul pe parcursul întregii cariere profesionale a acestuia realizate în Țările de Jos. În aceste condiții, tocmai datorită exercitării de către soțul său a dreptului la libera circulație i s-a recunoscut acesteia dreptul de a-și stabili reședința cu el pe teritoriul olandez și, în consecință, a putut să cumuleze drepturi la pensie în temeiul legislației olandeze, atât pentru perioadele de reședință din Țările de Jos, cât și pentru perioadele de reședință din Franța, în urma unei asigurări voluntare a soțului său ori a unei asigurări voluntare personale.

42 În această privință, este evident că, în cauza din acțiunea principală, perioada de asigurare voluntară în litigiu este obligatoriu destinată să completeze perioadele de asigurare obligatorie pe care doamna Cabanis-Issarte le-a realizat în Țările de Jos, deoarece aceasta avea reședința acolo împreună cu soțul său, care era lucrător migrant.

43 Din considerațiile precedente rezultă că, în contradicție cu ceea ce a fost susținut, în special, de SVB și de Guvernul Țărilor de Jos, în raport cu perioada de asigurare voluntară pentru cumularea căreia SVB refuză să îi acorde aceleași reduceri de cotizație ca cele care sunt acordate resortisanților, situația doamnei Cabanis-Issarte este reglementată de regulile comunitare privind libera circulație a lucrătorilor și, în special, de regula de nediscriminare în domeniul securității sociale, enunțată la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71 și care se referă atât la lucrători, cât și la membrii familiilor acestora.

44 Având în vedere considerațiile precedente, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolele 2 și 3 din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretate în sensul că pot fi invocate de către soțul supraviețuitor al unui lucrător migrant în vederea stabilirii nivelului

cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară realizată în temeiul sistemului de pensii pentru limită de vârstă al statului membru pe teritoriul căruia lucrătorul a fost angajat.

Cu privire la a doua întrebare

45 Având în vedere răspunsul de la prima întrebare, nu este necesar să se ia în considerare sau să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la efectul în timp al prezentei hotărâri

46 Atât SVB, cât și guvernele statelor membre care au prezentat observații în fața Curții, consideră că ar fi necesar, în cazul în care Curtea ar revizui jurisprudența Kermaschek, să se limiteze în timp efectele prezentei hotărâri. În această privință au fost invocate, în esență, consecințele grave pe care le-ar determina hotărârea pentru finanțarea sistemelor de securitate socială și caracterul radical al schimbării de orientare a jurisprudenței.

47 Chiar dacă guvernele statelor membre care au prezentat observații nu au fost în măsură să evalueze, chiar și în mod aproximativ, consecințele financiare ale răspunsului la prima întrebare, considerații imperative de securitate juridică previn contestarea unor situații juridice care au fost definitiv soluționate în conformitate cu jurisprudența constantă anterioară a Curții, al cărei domeniu de aplicare este limitat de prezenta hotărâre.

48 În aceste condiții, este necesar să se sublinieze că prezenta hotărâre nu poate fi invocată în sprijinul revendicărilor privind prestațiile aferente perioadelor anterioare datei pronunțării hotărârii, mai puțin în ceea ce privește persoanele care, înainte de această dată, au introdus o acțiune în justiție sau au depus o reclamație echivalentă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

49 Cheltuielile efectuate de către Guvernul Țărilor de Jos, cel german, francez, austriac și cel al Regatului Unit, precum și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Centrale Raad van Beroep, prin hotărârea din 3 iunie 1993, declară:

- 1) Articolele 2 și 3 din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, astfel cum a fost modificat și actualizat de Regulamentul (CEE) nr. 2001/83 al Consiliului din 2 iunie 1983, trebuie interpretate în sensul că pot fi invocate de către soțul supraviețuitor al unui lucrător migrant în vederea stabilirii nivelului cotizației aferente unei perioade de asigurare voluntară realizată în temeiul sistemului de pensii pentru limită de vârstă al statului membru pe teritoriul căruia lucrătorul a fost angajat.**

2) Prezenta hotărâre nu poate fi invocată în sprijinul revendicărilor privind prestațiile aferente perioadelor anterioare datei pronunțării hotărârii, mai puțin în ceea ce privește persoanele care, înainte de această dată, au introdus o acțiune în justiție sau au depus o reclamație echivalentă.

Rodríguez Iglesias	Edward	Puissochet
Hirsch	Mancini	Schockweiler
Moitinho de Almeida	Kapteyn	Gulmann
Murray	Jann	Ragnemalm
		Wathelet

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, la 30 aprilie 1996.

Grefier
R. Grass

Președinte
G. C. Rodríguez Iglesias